

Попова Л. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

ORCID ID: 0000-0001-7015-5567

e-mail: rusulliubov@gmail.com

Сучасний стан страхового ринку та нові вимоги для його подальшого розвитку

Анотація. У статті визначено основні тенденції розвитку страхового ринку України в сучасних умовах. Проаналізовано динаміку основних показників, таких як: кількість страхових компаній; обсяги валових премій та виплат; обсяги активів; обсяги сформованих страхових резервів та статутних капіталів. Досліджено діяльність страхових компаній у сфері інвестування. Виведено основні проблеми розвитку ринку та їх вплив сьогодні. Поряд з цим, досліджено динаміку зміни обсягів прибутку та збитку страхових компаній України. Встановлено, що сучасний страховий ринок вимагає впровадження інноваційних технологій для нарощення тенденцій зростання. Доведено, що орієнтація на інновації є критично важливим для майбутнього успіху та розвитку страхового ринку України та визначено найбільш актуальні напрями їх впровадження.

Ключові слова: фінансовий ринок; страховий ринок; страхові компанії; інвестування; інновації; страхова послуга.

Popova Liubov, PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Public, Corporate Finance and Financial Intermediation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine

The Current State of the Insurance Market and New Requirements for Its Further Development

Abstract. Introduction. The article defines the main trends of development of the insurance market of Ukraine in modern conditions. The dynamics of key indicators such as the number of insurance companies, volume of gross premiums and payments, volumes of assets, volume of formed insurance reserves and authorized capital are analyzed. The activity of insurance companies in the sphere of investment is investigated. The main problems of market development and their influence today are outlined. Along with this, the dynamics of changes in profits and losses of insurance companies of Ukraine is researched. Established that the modern insurance market requires the introduction of innovative technologies to increase growth trends. It is proved that the focus on innovation is critical for future success and development of the insurance market of Ukraine and the most relevant directions for their implementation are identified.

Purpose. The purpose of the article is to study the dynamics of the development of the insurance market, the substantiation of the main problems and the impact of the introduction of innovations in the insurance business.

Results. The main trends of development of the insurance market of Ukraine in the modern conditions are determined. The basic indicators of development and factors of influence on them are investigated. The state of investment of insurance companies in the Ukrainian economy is characterized. On the basis of the research, the main problems of the insurance market development and ways of their solution were determined. It has been proved that in order for the insurance industry to remain in the modern trend and could develop in the face of changing risks, to increase its operational efficiency, it will need the necessary innovations that will better meet customer needs; gaining competitive advantage; increase of efficiency of work; improvement of selection of risks; development of new modern insurance products.

Conclusions. The analysis of the insurance market of Ukraine shows a low level of social protection of the population of the country, since the income from life insurance premiums and the number of insurers in this type is too small compared to non-Life insurers to ensure sustainable development. It can be concluded that in general the level of insurance penetration in Ukraine is low. However, according to the Comprehensive Program for the Development of the Financial Sector of Ukraine, a gradual increase of this indicator is planned. The main task of solving problems is within the competence of insurers as subjects of management. It is these institutions themselves should be interested in leveling up such problems, reducing the impact on their activities. Solving the problems of the microscope will, first of all, increase the competitiveness of insurance companies. It should be noted that insurers should pay attention to the innovative technologies and informational awareness of individuals, in particular, concerning the products of a product, their advantages, those positive aspects, which allows insurance to be used as a method of reducing the risk of loss.

Keywords: financial market; insurance market; insurance companies; investing; innovations; insurance service.

JEL Classification: G22

Постановка проблеми. Формування сприятливого економічного, нормативно-правового, інформаційного середовища та функціонування страхових компаній є важливою складовою їх подальшого розвитку. Безпосередньо всі економічні процеси, що відбуваються у межах національного господарства, впливають на розвиток і страхового ринку, оскільки в кожній галузі, секторі економіки страхові компанії мають потенціал для своєї діяльності, враховуючи унікальність таких установ та їх роль у розвитку фінансового ринку будь-якої країни. Важливим компонентом розвитку страхового ринку є побудова ефективної системи управління та регулювання діяльності страхових компаній та ринку в цілому, адже компанії є основним генератором нових методів та технологій, що стимулюють розвиток фінансового ринку в цілому. Сучасний страховий ринок розвивається в складних економічних умовах і показує позитивну динаміку за основними показниками. Сьогодні перед ними стоїть завдання не лише утримати наявну позицію, але й наростити, використовуючи нові підходи до роботи на ринку. Тому дослідження сучасних тенденцій ринку та визначення основних напрямів розвитку є особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків присвячують свої дослідження особливостям розвитку страхового ринку, основним проблемам та перспективам. Дослідження проблем страхової діяльності знайшло своє відображення в наукових працях таких вчених, як: В. Базилевич, О. Гаманкова, А. Баранов, О. Баранова, Н. Внукова, К. Воблий, О. Мельник, С. Міщенко, Т. Гварліані, А. Дегтяр, О. Залетов, С. Осадець, О. Гутко, В. Фурман, В. Шахов, Я. Шумелда. Мельник О. І. та Романовська Ю. А. [1; 2] проводять аналіз сучасних тенденцій розвитку страхового ринку, нових векторів розвитку ринку. Місце страхового ринку на міжнародній арені досліджує Гаманкова О. О.. Питання макропруденційного регулювання, особливостей надання страхових послуг населенню є об'єктом дослідження О. Залетова. Особливості розвитку страхового ринку, його становлення та аналіз досліджує С. С. Осадець.

Однак, враховуючи значний внесок вітчизняних науковців у розвиток даної проблематики, актуальним залишається питання оцінки розвитку ринку в сучасних умовах впровадження інноваційних технологій та нових методів реалізації страхових послуг.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження динаміки розвитку страхового ринку, обґрунтування основних проблем та визначення впливу впровадження інновацій у страхову справу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страховий ринок є важливою складовою розвитку національної економіки будь-якої країни. Держава завжди зацікавлена у розвитку фінансових ринків загалом, на якому одними з основних учасників є страхові компанії. Саме ці установи мають змогу перетворювати тимчасово вільні кошти фізичних та юридичних осіб в інвестиційні ресурси, які необхідні економіці, що розвивається. Діяльність страховиків має досить важливу позитивну рису, оскільки серед інших типів фінансових посередників, їх можна віднести до установ, яким притаманна можливість продукувати, насамперед, довгострокові інвестиційні ресурси, дефіцит яких спостерігається в управлінській економіці протягом фактично всіх років незалежності нашої країни.

На фінансовому ринку страхові компанії виступають не тільки страховиками й фінансовими посередниками, а й фінансовими інвесторами. Страхові компанії страхують ризики інших суб'єктів фінансового ринку, підвищуючи рівень фінансової безпеки на ньому. Отже, подальшого розроблення та доопрацювання потребують питання не тільки розвитку страхового сектора, а й стабілізації функціонування страхових компаній на фінансовому ринку. Варто відзначити, що в сучасних економічних умовах страхування – це та галузь економіки України, яка протягом останніх років має значний щорічний приріст обсягів наданих послуг. Для більш детального аналізу страхового ринку необхідно визначити динаміку кількості страхових компаній та рівень їх концентрації (табл. 1). Це допоможе оцінити загальний потенціал зазначених фінансових установ стосовно обсягів надання страхових послуг.

Таблиця 1 Кількість страхових компаній та їх концентрація в Україні

Кількість страхових компаній	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Загальна кількість, од.	382	361	310	294
в т.ч. СК non-lif	325	312	271	261
в т.ч. СК life	57	49	39	33
Топ-100 СК non-life, %	93,4	96,1	96,9	97,6
Топ-200 СК non-life, %	99,5	99,9	99,9	99,9
Топ-10 СК life, %	91,2	87,9	89,4	95,9
Топ-20 СК life, %	98,7	99	99,5	99,9

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Загальна кількість страхових компаній станом на кінець 2017 р. становила 294, у тому числі life – 33 компанії, non-life – 261 компанія. Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, а саме відбулося зменшення на 113 страхових компаній з кінця 2013 до 2017 р. Також спостерігається низький рівень розвитку страхування життя. Необхідно відзначити, що особливістю розвитку страхового ринку України є те, що він на 88,8% складається зі страхових компаній non-life (які займаються ризиковими видами). Причиною низького рівня розвитку страхування життя є те, що населення України не має вільних коштів та довіри до страхової системи у цілому.

Показник кількості страхових компаній доречно розглядати разом із показником концентрації страхового ринку. Так, станом на кінець 2017 р. лише 200 страховиків non-life із 261 (76,6%) акумулюють 99,9% усіх зібраних страхових премій. Тобто можемо говорити про наявність на страховому ринку псевдострахування, оскільки 0,01% страхових премій збирає 61 із 261 страховика. Подібна тенденція спостерігається і на ринку страхування життя.

Так, протягом досліджуваного періоду 20 СК (60,6% загальної кількості СК life) акумулювали 99,9% страхових премій.

Для України характерним є низький рівень поширюваності страхових послуг, який має тенденцію до постійного зменшення. Але водночас роль

страхового ринку величезна в питанні формування інвестиційних ресурсів, оскільки страхові компанії акумулюють довгострокові фінансові ресурси, які безпосередньо можуть бути використані в економіці. У розвинених країнах світу інвестиції від страхування є рушійною силою економічного зростання, джерелом фінансування економіки країни та отримання значних прибутків страховими компаніями. В Україні ситуація з інвестиціями від страхування протилежна ситуації у розвинених країнах, про що свідчать дані табл. 2, де наведено частку інвестицій страхових компаній в економіку України у загальній сумі капітальних інвестицій. На компанії страхування життя довелося 55% обсягу вкладень в ОВДП небанківськими фінансовими установами, на страхові компанії по ризикових видах страхування - 26%, на недержавні пенсійні фонди - 12%, на інші небанківські фінансові установи - 7%. Низькі ставки по депозитах стимулюють небанківські фінансові установи шукати більш дохідні інструменти інвестування. Так, за 2017 рік страхові компанії отримали 584 млн грн доходів за облігаціями, що склало 49% отриманого ними доходу по депозитах, а вже за шість місяців 2018 року отриманий дохід за ОВДП у розмірі 341 млн грн склав 55% доходу по депозитах за вказаний період [4]. При цьому інвестиції страховиків в ОВДП склали близько 42% обсягу вкладень в банківські інструменти.

Таблиця 2 Частка інвестицій страхових компаній в економіку України в загальній сумі капітальних інвестицій

Показники	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Інвестиції страхових компаній в економіку України за напрямками, визначеними КМУ, млн грн	61,4	0,9	31,9	32,6
Частка інвестицій СК у загальній сумі капітальних інвестицій, %	0,28	0,00033	0,0088	0,009

Джерело: побудовано автором за даними [4;5]

За даними таблиці можна зробити висновок про катастрофічну ситуацію в Україні зі страховими інвестиціями. З 2014 до 2015 р. їхній річний обсяг коливався від 61,4 до 0,9 млн грн, а частка у загальній сумі капітальних інвестицій – від 0,02 до 0,000033 %. Починаючи з 2015 року показники дещо зросли. Основними напрямками інвестування, що визначено КМУ, були: розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергоощадних технологій – від 49,1 млн грн до 3,7 млн грн; розвиток інфраструктури туризму – від 0,3 млн грн до 31,7 млн грн. Зважаючи на зазначене, можна констатувати, що вкладення інвестицій страховими компаніями в економіку

України значно уповільнилось, хоча у порівнянні з показниками 2015 р. показники зросли. Хоча необхідно зауважити, що це не позначилося на загальній результативності фінансової діяльності страхових компаній.

Розглянемо основні показники розвитку ринку страхових послуг та діяльності страхових компаній на ньому (рис.1).

Таким чином, на рівень страхових виплат вплинули розміри страхових виплат та надходження страхових премій. У 2017 році всього було зібрано валових страхових премій за договорами страхування на суму 43431,8 млн грн, що на 13695,8 млн грн більше ніж у 2015 р. й на 8261,5 млн грн ніж у 2016 році.

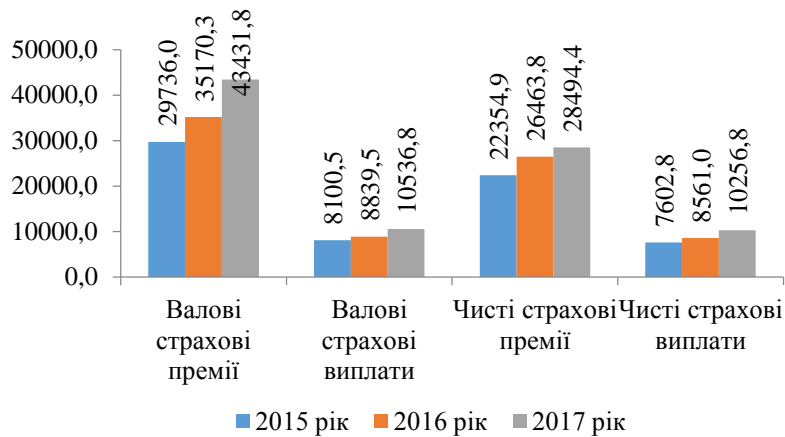

Рисунок 1 - Динаміка валових та чистих страхових премій та виплат, млн.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Виплати страхових сум та відшкодувань також зросли. У 2017 році вони склали 10536,8 млн грн і збільшились на 2436,3 млн грн у порівнянні з 2015 р., а у порівнянні з 2016 р. на 1697,3 млн грн. Що стосується чистих страхових премій і виплат, то вони також зросли, що є позитивним і свідчить про нарощення внутрішнього перестраховування. У 2017 р. чисті премії склали 28494,4 млн грн і збільшились у порівнянні з 2015 і 2016 роками на 6139,5 млн грн і на 2030,6 млн грн відповідно.

Страхові виплати у 2017 р. склали 10256,8 млн грн і також зросли на 2654,0 млн грн відносно 2015 р. і на 1695,8 млн грн відносно 2016 року, що і спровокувало

зростання рівня чистих страхових виплат з 32,3% у 2016 році до 36,0% у 2017 році. Таким чином, простежується тенденція до зростання надходження страхових премій та здійснення виплат страхових сум та відшкодувань, але загальний рівень страхових виплат дещо зменшився з 27,2% у 2015 році до 24,3% у 2017 році. Неабияке значення для страхових компаній, їх платоспроможності має показник обсягу сформованих страхових резервів, який свідчить про здатність страхової компанії відповідати за свої зобов'язання. Розглянемо динаміку сформованих страхових резервів за аналізований період (рис.2).

Рисунок 2 - Динаміка зміни резервів, активів та обсягу сплачених статутних капіталів страхових компаній на ринку, млн.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [3]

У 2017 році обсяг сформованих страхових резервів становив 22864,4 млн грн і збільшився у порівнянні з 2015 роком на 4488,1 млн грн, а у порівнянні з 2016 роком на 1927,7 млн грн. Обсяг сформованих резервів зі страхування життя у 2017 році становив 8389,6 млн грн і збільшився у порівнянні з 2015 і 2016 роками на 1500,3 млн грн і на 561,4 млн грн відповідно. Обсяг технічних резервів склав у 2017 році 14474,8 млн грн і збільшився у порівнянні з 2015 роком на 2987,8 млн грн, а у порівнянні з 2016 роком на 1366,3 млн грн [6, с. 909].

Загальні активи страховиків у 2017 році становили 57381,0 млн грн і збільшилися у порівнянні з 2016 роком на 1305,4 млн грн, але у порівнянні з 2015 роком були меншими на 3348,1 млн грн. Активи для представлення коштів страхових резервів у 2017 році склали 36084,6 млн грн і також збільшилися у порівнянні з 2016 роком на 1012,7 млн грн, а у порівнянні з 2015 роком були меншими на 334,2 млн грн. Позитивним є збільшення обсягу сплачених статутних фондів. У 2017 році він склав 12831,3 млн грн

і збільшився у порівнянні з 2016 роком на 169,7 млн грн, але був меншим у порівнянні з 2015 роком на 1643,5 млн грн.

Серед структури резервів, котрі сформовані страховими компаніями, більша їх частина була створена страховими компаніями саме non-life типу. Загалом протягом 2015–2017 років спостерігається позитивна динаміка збільшення обсягів страхових резервів в Україні, однак їх обсяги є незначними із точки зору розвитку економіки та фінансування галузей національного господарства. Варто зазначити, що у 2016 р. обсяг загальних активів страховиків зменшився у порівнянні із 2015 р. Водночас величина активів, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування» [7], у 2016 р. також зменшилась у порівнянні із 2015 р. Означена ситуація склалась внаслідок зменшення кількості страхових компаній та списання неліквідних активів із балансів страховиків. Розглянемо який обсяг активів, резервів та статутних капіталів припадає на одну страхову компанію (рис.3).

Рисунок 3 - Динаміка зміни резервів, активів та обсягу сплачених статутних капіталів на одну страхову компанію на ринку, млн.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Таким чином, показники з розрахунку на одну страхову компанію демонструють поступовий ріст значень, попри те, що виходячи із показників в цілому вони були дещо меншими у 2016 році.

Разом із тим страховий ринок України має низку проблем. По-перше, це низька зацікавленість у

страхуванні, що виникає внаслідок низької платоспроможності населення та недовіри до діяльності страхових компаній. По-друге, це недосконале законодавче регулювання, особливо щодо обов'язкових видів страхування. Варто відзначити, що велика кількість страхових компаній

практично ще не працює за світовими та європейськими стандартами, а вітчизняне страхове законодавство не відповідає вимогам міжнародного, у тому числі Європейського Союзу. Розв'язання цих проблем з урахуванням можливостей сприятиме розвитку страхового ринку, що, своєю чергою, дасть змогу сформувати ринкове фінансове середовище, яке значно зменшить рівень ризику та активізує діяльність населення та підприємців у фінансовому секторі, мобілізувати значні фінансові ресурси для інвестиційних проектів та сприятиме розвитку механізму фінансування через фінансовий ринок.

У підсумку зміни доходів та витрат протягом 2015-2017 років отримуємо консолідований показник прибутку страхових компаній.

Так, у 2017 році його розмір становив 2403,89 млн грн і зменшився у порівнянні з 2015 і 2016 роками на 3509,22 млн грн і 403,39 млн грн відповідно [5]. На

жаль, дані свідчать про негативну динаміку зменшення обсягу консолідованого прибутку страхових компаній.

Вказані показники прибутку страхових компаній не є остаточними, оскільки, крім консолідованого показника прибутку, який був отриманий цими фінансовими установами, ними також був і визначений загальний обсяг збитку, який у 2017 році склав 2169,1 млн грн і зріс у порівнянні з 2016 роком на 51,06 млн грн. Зростання збитку страховиків вплинув на зменшення чистого прибутку у 2017 році у порівнянні з 2016 роком на 454,45 млн грн і становив 234,79 млн грн. А в 2015 р. страховики отримали збиток у сумі 452,74 млн грн. Зокрема, найбільші збитки показали страхові компанії, які надають послуги інші ніж страхування життя [2, 832].

Наочно розглянемо на рис.4 динаміку зміни обсягів прибутку та збитку страхових компаній України за 2015-2017 роки.

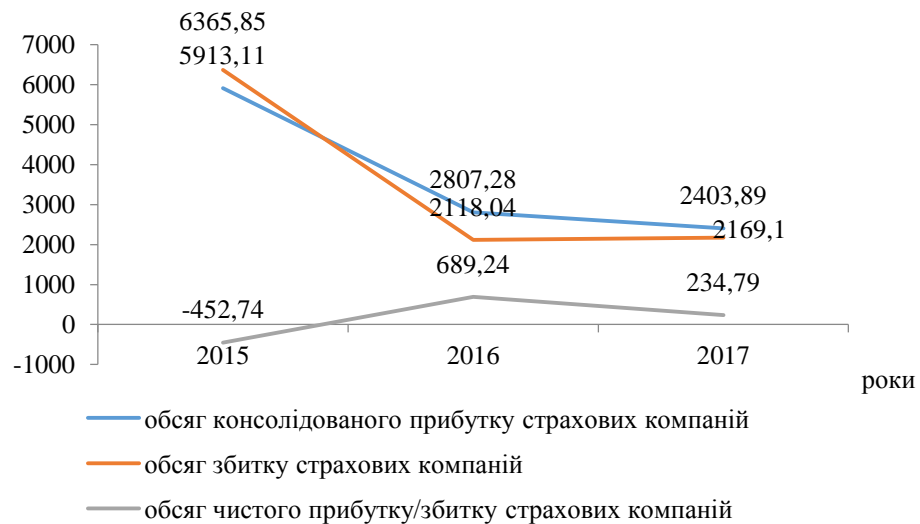

Рисунок 4 - Динаміка зміни обсягів прибутку та збитку страхових компаній України, млн.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Таким чином, отримані показники свідчать про незначне зниження у 2017 році ефективності страхового бізнесу. Звичайно серед всіх вітчизняних страхових компаній є сукупність тих страховиків, які спромоглися налагодити ефективні бізнес-процеси, вчасно та якісно оцінити потреби страхового ринку. Однак, більшість компаній натрапили на труднощі, що негативно позначилось на показниках ефективності їх функціонування.

Розвиток вітчизняного ринку небанківських фінансових послуг у сучасних умовах тісно взаємопов'язане з розвитком національної економіки, оскільки дозволяє накопичувати значні довгострокові інвестиційні ресурси, залучаючи кошти через фінансові інструменти. При цьому активне застосування небанківського фінансового сектора ОВДЗ в системі

управління ризиками може стати основою у реалізації приватно-державного партнерства.

Згідно з результатами дослідження рейтингового агентства А.М. Best, заснованого на опитуванні 450 страховиків з 48 країн світу, орієнтація на інновації є критичним важливою для майбутнього успіху страхової компанії. Інновації - це конкурентна перевага на світовому ринку страхування, вважають учасники опитування.

Майже 90% страховиків сподіваються, що інновації можуть допомогти їм впоратися з неефективністю системи, а 63% вважають, що поточні інвестиції в інновації можуть допомогти долати їм бізнес збої і залишатися в тренді. Водночас, 57% респондентів вважають, що інновації можуть мінімізувати ризик

андеррайтингу за рахунок використання більш точних алгоритмів машинного навчання.

У своїй доповіді А.М. Best говорить про необхідність інновацій для того, щоб страхова галузь залишалася в сучасному тренді і могла надавати осмислені рішення постійно мінливих ризиків, одночасно підвищуючи операційну ефективність [8].

Основними причинами впровадження інновацій в страховій сфері є:

- краще задоволення потреб клієнтів;
- отримання конкурентної переваги (у міру зростання темпів інновацій страховики, що не впроваджують інновації, можуть зіткнутися зі значно більш високими коефіцієнтами витрат в порівнянні з їх більш інноваційними конкурентами);
- підвищення ефективності роботи;
- поліпшення селекції ризиків;
- розробка нових продуктів;
- зростання на існуючих ринках.

Згідно з останніми даними, більша частина страхових компаній виділили від 1 до 5% своїх бюджетів на інновації, а 17% страховиків виділили понад 5%.

Таким чином, поряд з вже традиційними проблемами, такі як: незначна роль страхового сектору у формуванні ВВП країни, превалююча роль страхових компаній „non-life“ типу в розвитку страхового ринку; низький рівень здійснення страхових виплат; негативний імідж діяльності страхових компаній у суспільстві; неефективна система державного регулювання страхового ринку; низький рівень розвитку компаній страхування життя значне місце посідає питання недостатнього рівня розроблення та впровадження інноваційних продуктів страховими компаніями.

Актуальними стають питання впровадження у діяльність страхових компаній "life" типу інноваційних продуктів, які б були цікавими та вигідними з економічного погляду їх клієнтам, що дозволило б наростити популярність програм такого виду страхування та підвищити зацікавленість, насамперед, фізичних осіб в їх участі. Досить цікавими та інноваційними для українського страхового ринку є програми страхування unit-link,

в яких поєднано фактично дві фінансові операції: страхова та інвестиційна, які дозволяють клієнту отримати не лише позитивні аспекти від укладення страхового договору, але, одночасно, збільшити свої доходи у результаті більш ефективного використання власних заощаджень, які передаються у розпорядження страховим компаніям на досить тривалий термін [8].

На сьогодні в Україні немає законодавчих норм для впровадження інвестиційного страхування (програм unit-link страхування). Саме тому для надання можливості страховим компаніям пропонувати своїм клієнтам такий продукт варто внести зміни до чинного страхового законодавства. У проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо викладення Закону України „Про страхування“» у новій редакції [9] закладені норми щодо впровадження в нашій державі зазначеного виду страхування.

Висновки. Проведений аналіз страхового ринку України свідчить про низький рівень соціальної захищеності населення країни, адже надходження премій зі страхування життя та кількість страховиків по цьому виду є надто малою у порівнянні зі страховиками non-Life типу аби забезпечити сталий розвиток. Можна зробити висновок про те, що у цілому рівень проникнення страхування в Україні знаходиться на низькому рівні. Проте, відповідно до Комплексної програми розвитку фінансового сектору України планується поступове підвищення даного показника [10].

Основне завдання щодо розв'язання проблем знаходиться у компетенції страховиків як суб'єктів господарювання. Саме ці установи самі повинні бути зацікавленими у нівелюванні таких проблем, зниження впливу на їх діяльність. Розв'язання проблем мікрохарактеру дозволить, насамперед, підвищити конкурентоспроможність страхових компаній. Відзначимо, що страховикам варто приділити увагу інноваційним технологіям та інформаційній обізнаності фізичних осіб, зокрема, щодо страхових продуктів, їх переваг, тих позитивних аспектів, які дозволяє отримати страхування як метод зниження втрат від настання ризиків.

Література:

1. Мельник О. І. Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні / О. І. Мельник, Л. А. Кульбачна, М. С. Жулім // *Modern Economics*. – 2018. – №7 (2018)-С.107-113.
2. Романовська Ю. А. Аналіз страхового ринку України / Ю. А. Романовська // *Економіка і суспільство*. – Випуск № 7 / 2016. – С.830-837
3. Підсумки діяльності страхових компаній України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forinsurer.com.ua>.
4. Инвестиции страховщиков и небанковских финучреждений в ОВГЗ по итогам 2018 года составят 10 млрд грн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/news/18/09/25/36260>
5. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>.

6. Шишпанова Н. О. Страхові компанії у розбудові фінансового ринку України / Н. О. Шишпанова, Т. В. Шкарлет // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Випуск № 20. – С.908-911.
7. Про страхування : закон України від 07.03.1996 р. № 85 / 96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
8. Страховщики назвали основные причины внедрения инноваций в страховой сфере. Результаты опроса компаний 48 стран мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forinsurer.com/news/18/09/28/36279ua>.
9. Проект Закону України «Про страхування» http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53904
10. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року : постанова Правління Національного банку України від 18.06.2015 р. №391 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.

References:

1. Melnyk , O. I. Kulbachna, L. A. Julim, M. S. (2018). Analysis of the current state of insurance market in Ukraine. *Modern Economics*, 7, 107-113 [in Ukrainian].
2. Romanovska, U. A. (2016). Analysis of the insurance market of Ukraine. *Economy and society*, 7, 830-837 [in Ukrainian].
3. Results of the insurers companies in Ukraine. Retrieved from <http://www.forinsurer.com.ua> [in Ukrainian].
4. Investments of insurers and non-bank financial institutions in government bonds in 2018 will amount to UAH 10 billion. Retrieved from <https://forinsurer.com/news/18/09/25/36260> [in Ukrainian].
5. National Commission for State Regulation in Financial Services Markets / Market Review. Retrieved from <http://nfp.gov.ua/> [in Ukrainian].
6. Shyshpanova, N. O. & Shkarlet, T. V. (2017). Insurance companies in the development of the financial market of Ukraine. *Global and national problems of the economy*, 20, 908-911 [in Ukrainian].
7. The Verhovna Rada of Ukraine (1996). Insurance (Act No. 85, March 07). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
8. Insurers named the main reasons for innovation in the insurance industry. Results of a survey of companies from 48 countries. Retrieved from <http://www.forinsurer.com/news/18/09/28/36279ua> [in Ukrainian].
9. Draft Law of Ukraine "On Insurance". Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53904 [in Ukrainian].
10. The National Bank of Ukraine (2015). Comprehensive program of development of the financial sector of Ukraine until 2020 (Resolution No. 391, June 18). Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297> [in Ukrainian].

